Informatīvais ziņojums „Par Zaļā iepirkuma veicināšanas plāna 2015.-2017. gadam īstenošanas gaitu 2016. gadā”

1. Ievads

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir sagatavojusi informatīvo ziņojumu „Par Zaļā iepirkuma veicināšanas plāna 2015.-2017. gadam īstenošanas gaitu 2016. gadā” (turpmāk – informatīvais ziņojums). Informatīvais ziņojums sagatavots, pamatojoties uz Ministru kabineta 2015.gada 18.februāra rīkojuma Nr.83 „Par Zaļā iepirkuma veicināšanas plānu 2015.-2017.gadam” 4.punktu, kas paredz uzdevumu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai katru gadu līdz 1.maijam sagatavot un iesniegt Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par plāna īstenošanas gaitu.

Informatīvajā ziņojumā tiek apkopota un analizēta Iepirkumu uzraudzības biroja (turpmāk – IUB) un Valsts reģionālās attīstības aģentūras (turpmāk - VRAA), kas pārvalda elektronisko iepirkumu sistēmu (turpmāk - EIS), sniegtā statistiskā informācija par veiktajiem publiskajiem iepirkumiem, kuros izmanto vides kritērijus – zaļais publiskais iepirkums (turpmāk - ZPI). Informatīvajā ziņojumā sniegto informāciju ilustrē 6 attēli un 8 tabulas.

Latvijas Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015.-2017. gadam izvirzīts mērķis - nodrošināt ZPI finansiālā īpatsvara palielināšanu no valsts budžeta plānotajos publiskajos iepirkumos, sasniedzot 15% 2015.gadā, 20% 2016.gadā un 30% 2017.gadā. Izvērtējot ZPI finansiālo īpatsvaru vairāku gadu griezumā, ir vērojams, ka pēc būtiska krituma 2012. un 2013. gadā, sākot ar 2014. gadu ZPI īpatsvars publiskajos iepirkumos pieauga, sasniedzot 2015.gadā 19%. Savukārt 2016.gadā ir vērojams īpatsvara kritums līdz 14% no kopējā iepirkumu apjoma finansiālā izteiksmē. ZPI īpatsvara kritumu 2012.-2013.gadā lielā mērā ietekmēja Klimata pārmaiņu finanšu instrumentu projektu noslēgšanās, jo visos šī instrumenta projektu iepirkumos bija jāpiemēro vides kritēriji. Savukārt ZPI īpatsvara pieaugumu sākot no 2014.gada nodrošināja Ministru kabineta 2014.gada 28.oktobra noteikumos Nr.673 „Noteikumi par vides kritēriju piemērošanu un piedāvājumu izvēles kritēriju noteikšanu pārtikas produktu piegādes un ēdināšanas pakalpojumu iepirkumiem” izvirzītā prasība par obligātu vides kritēriju piemērošanu pārtikas produktu un ēdināšanas pakalpojumu iepirkumos. Tāpat ZPI īpatsvara pieaugumu veicinājusi vides kritēriju arvien lielāka piemērošana Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu projektu iepirkumos.

Savukārt ES fondu projektu kopējo noslēgto iepirkumu līgumu kritums 2016. gadā ir galvenais iemesls ZPI īpatsvara kritumam 2016. gadā.

Tajā pašā laikā, ja tiek vērtēti tikai Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvaros veiktie ZPI, tad 2016. gadā vērojama īpatsvara tendence ar pieaugumu no 4,6% 2015. gadā līdz 20% 2016. gadā.

Informatīvā ziņojuma tematiskajās sadaļās ir apkopota informācija un veikta datu analīze, kas detalizētāk raksturo ZPI īpatsvara izmaiņu tendences.

2. Tiesiskais regulējums

ES ir īstenojusi politiku publisko iepirkumu jomā, pastāvīgi pilnveidojot tiesisko ietvaru publisko iepirkumu jomā un paredzot tajā vides aizsardzības un energoefektivitātes prasības. Pēdējos gados ir pieņemtas vairākas direktīvas, uz kuru pamata ir izstrādāts jauns publisko iepirkumu regulējums Latvijā.

2014.gada 26.februārī ir pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar kuru atceļ Direktīvu 2004/18/EK (turpmāk – Direktīva 2014/24/ES) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (turpmāk - Direktīva 2014/25/ES), kas paredz līdzīgus noteikumus ar vidi saistītu kritēriju iekļaušanai publiskajos iepirkumos, kā arī papildina līdzšinējo regulējumu, ietverot detalizētu regulējumu aprites cikla izmaksu vērtēšanai. Minētās direktīvas tika pārņemtas Latvijas tiesību sistēmā, 2016. gada 15. decembrī pieņemot Publisko iepirkumu likumu (turpmāk – PIL) (stājās spēkā 2017. gada 1. martā) un 2017. gada 2. februārī pieņemot Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu (turpmāk – SPSIL) (stājās spēkā 2017. gada 1. aprīlī).

PIL 19. pantā un SPSIL 28. pantā ir noteikts deleģējums Ministru kabinetam noteikt zaļā publiskā iepirkuma principus, prasības un to piemērošanas kārtību, preču, pakalpojumu un būvdarbu grupas, kurām piemēro zaļā publiskā iepirkuma prasības, piedāvājuma izvērtēšanas kritērijus, iepirkuma līguma izpildes noteikumus un kontroles kārtību.

Saskaņā ar doto uzdevumu, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir izstrādājusi un iesniegusi apstiprināšanai Ministru kabinetā noteikumu projektu „Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un tā piemērošanas kārtība”.

Noteikumu projekts nosaka regulējumu zaļā publiskā iepirkuma piemērošanai, tā īstenošanas, uzraudzības, novērtēšanas, kā arī kontroles kārtību. Noteikumu projektā noteiktas septiņas preču un pakalpojumu grupas, kurām obligāti piemērojams ZPI (noteikumu projekta 1.pielikums). Vienlaikus noteikumu projekts nosaka ZPI prasības un kritērijus arī četrpadsmit brīvprātīgi piemērojamām preču un pakalpojumu grupām (noteikumu projekta 2.pielikums). Papildus tam, noteikumu projekta 3.pielikums nosaka aprites cikla izmaksu metodiku enerģiju patērējošam precēm.

3. Situācijas raksturojums Eiropas Savienībā

Eiropas Komisija ZPI definējusi kā procesu, kura ietvaros valsts iestādes cenšas iepirkt preces, pakalpojumus un būvdarbus, kuru ietekme uz vidi visā to dzīves ciklā būtu mazāka nekā precēm, pakalpojumiem un būvdarbiem, kam raksturīgas tādas pašas primārās funkcijas, bet kas būtu iegādāti, piemērojot citādus iepirkuma principus.[1] Pēc būtības tā ir sistemātiska vides kritēriju integrēšana visās ar preču vai pakalpojumu iepirkumu saistītās darbībās, sākot no vajadzību noskaidrošanas, atbilstošu specifikāciju izstrādes un novērtējuma procedūrām, līdz pat sasniegto rezultātu monitoringam.

Tā kā ZPI pagaidām lielā mērā ir brīvprātīgs, tad dalībvalstis to ieviesušas atšķirīgā līmenī atbilstoši to politiskajai gribai, izpratnei un gatavībai.

Ņemot vērā to, ka nepastāv ES līmeņa normatīvais regulējums ZPI jomā, nav arī vienotas informācijas bāzes par dalībvalstu panākumiem ZPI īpatsvara palielināšanā publisko iepirkumu sektorā. Pēdējo vienoto apkopojumu par situāciju dalībvalstīs Eiropas Komisija bija publicējusi 2011. gadā. Vairākas dalībvalstis ir uzstādījušas ambiciozus mērķus ZPI īpatsvara sasniegšanai. Somija bija plānojusi 2015. gadā nodrošināt, ka publiskās pārvaldes iestādes 100% piemēros ZPI, līdzīgi arī Nīderlande. Vācijā aprites cikla aprēķins ir obligāts nosacījums iepirkumu dokumentācijas sagatavošanā. Zviedrija ir sagatavojusi ZPI piemērošanas vadlīnijas 60 preču un pakalpojumu grupām. Francijā saistoši ZPI mērķi ir noteikti 15 preču grupām, Austrijā 5 grupām ir noteikti specifiski sasniedzamie mērķi (95% informācijas tehnoloģiju precēm; 80% elektroenerģijai; 30% papīram; 95% tīrīšanas līdzekļiem; 20% transporta līdzekļiem). Apvienotā Karaliste ZPI ir piesaistījusi CO_2 samazinājuma mērķiem, kas ar ilgtspējīgu valsts īpašuma pārvaldes risinājumu atbalstu nodrošinās 30% CO_2 samazinājumu līdz 2020. gadam. Informācija par sasniegto šo dalībvalstu mērķu izpildē un ZPI īpatsvaru publiskajos iepirkumos ir nepilnīga. Pēc dažādos avotos minētās informācijas Francija 2014. gadā ir spējusi nodrošināt 7% ZPI īpatsvaru iepirkumos, kas ņem vērā ilgtspējīgas attīstības kritērijus.[2] Slovēnija 2015. gadā ir sasniegusi 17,39% ZPI īpatsvaru no visiem publiskajiem iepirkumiem, kur būvniecības sektors sastāda 39%, transports 13%, medicīnas preču un tīrīšanas līdzekļu īpatsvars ir 12%[3].

Savukārt saskaņā ar Rīgas plānošanas reģiona īstenotā *GreenS* projekta materiālos pieejamo informāciju 2014. gadā Slovēnija bija sasniegusi 23,66% un

---

[1] *Ja nav minēts citādi, šeit un turpmāk šajā nodaļā atsauces uz EK no*: COM(2008) 400 galīgā redakcija. Tiešsaiste: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0400&from=EN

[2] http://primes-eu.net/news-events/news/french-primes-partner-trains-elected-officials-in-green-public-procurement/

[3] http://www.djn.mju.gov.si/resources/files/Letna_porocila/Stat_por_JN2015.pdf

Bulgārija 0.37%[4]. Visi augstāk minētie ZPI īpatsvara procentuālie rādītāji atspoguļo sasniegto finansiālā izteiksmē. Par citu ES dalībvalstu ZPI īpatsvaru šobrīd nav pieejama informācija.

4. Pārskats par ZPI izmantošanu Latvijā

Lai izvērtētu rezultatīvos rādītājus par Latvijā paveikto ZPI jomā, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir izmantojusi IUB un VRAA sniegtos datus.

4.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskajiem iepirkumiem

Ņemot vērā to iepirkumu kopējās līgumcenas pieaugumu, kuru publikācijās iekļauta norāde par to, ka izmantoti kritēriji, kas saistīti ar vides aizsardzības prasībām, var secināt, ka Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015.-2017. gadam noteiktais mērķis - nodrošināt, ka 2016.gada iepirkumi, kas tiek plānoti no valsts budžeta un kuriem tiek piemērots ZPI, sasniedz 20% finansiālā izteiksmē no kopējā valsts un pašvaldību iestāžu veikto iepirkumu apjoma, nav sasniegts, un finansiālā izteiksmē sastāda 14,4%[5]. Iepriekšējā, 2015. gadā, mērķis 15% tika sasniegts un sastādīja 19%. Attīstības dinamika tiek parādīta informatīvā ziņojuma 1. attēlā.

1.Attēls

Kopējais pārskats par ZPI attīstības dinamiku 2010-2016.g.

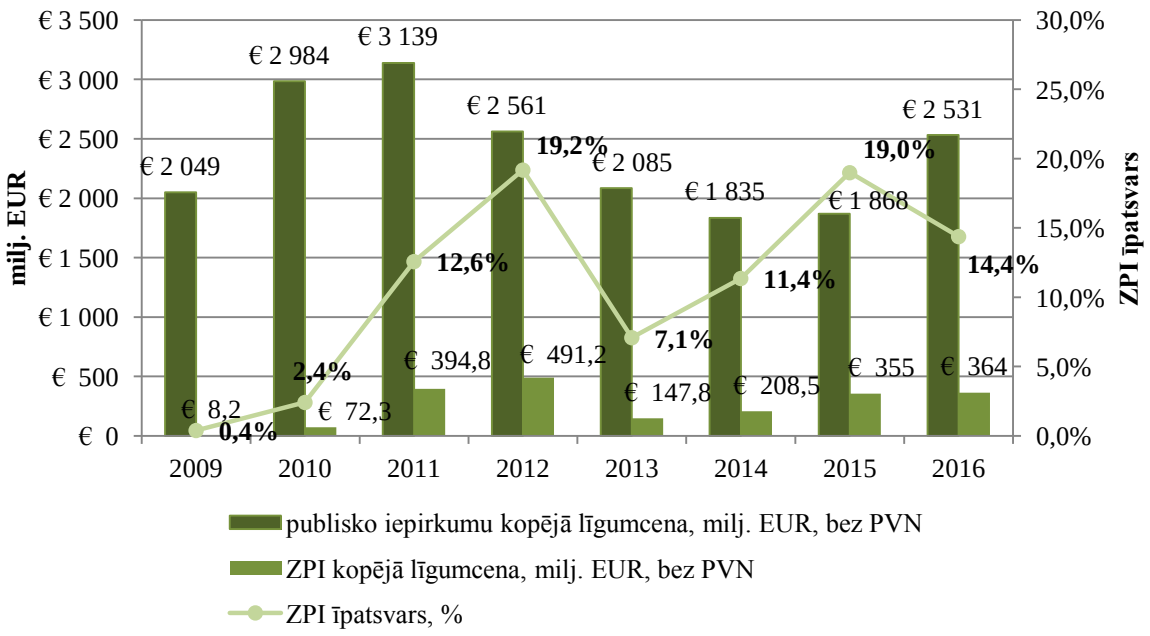

[4] http://greensproject.eu/wp-content/uploads/2015/09/GreenS-D2.3_Expanded-list-of-good-and-bad-practices1.pdf

[5] Statistikā iekļauti arī pārtikas produktu piegādes iepirkumi, kuriem piemērots PIL 8.[2] panta 15.daļas izņēmums

Avots: IUB Dati

Izvērtējot ZPI īpatsvaru pēc iepirkumu veida, iepirkumos, kas veikti PIL ietvarā, ir konstatējams, ka lielāko īpatsvaru ZPI veido būvdarbu iepirkumi. Ja iepirkumu skaita ziņā, ar norādi par ZPI piemērošanu, būvdarbu iepirkumu skaits ir bijis mazāks kā piegāžu un pakalpojumu sektorā, tad finansiālā izteiksmē tas veido lielāko īpatsvaru. Šī situācija ir atšķirīga no iepriekšējā gada, kad lielāko īpatsvaru nodrošināja pakalpojumu sektors. Tas liecina, ka ZPI tiek arvien plašāk pielietots būvniecības sektorā. Iepirkumu, t.sk. arī ZPI salīdzinošais sadalījums pēc iepirkumu veida, ir apskatāms 1. tabulā.

1.Tabula

Kopējais pārskats (zaļo un kopējais) par PIL rezultātu paziņojumu skaitu un līgumcenām pēc iepirkumu veida 2015. un 2016.gadā

2015 gads. Iepirkumu veids	**Būvdarbi**	**Piegāde**	**Pakalpojumi**	**Kopā**
Kopējā līgumcena, milj. EUR (bez PVN)	521 544 737	638 113 648	705 848 579	1 865 506 964
t.sk. kopējā līgumcena, milj. EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	58 582 999	95 123 135	198 374 479	352 080 613
2016. gads Iepirkumu veids	**Būvdarbi**	**Piegāde**	**Pakalpojumi**	**Kopā**
Kopējā līgumcena milj.EUR (bez PVN)	713 004 873	600 191 064	563 082 261	1 876 278 198
t.sk. kopējā līgumcena, milj.EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	89 247 194	63 024 593	80 590 668	232 862 455

Avots: IUB Dati

Salīdzinoši ar 2015. gadu, ir būtisks kritums ne tikai ZPI, bet arī kopējā iepirkumu apjomā piegāžu un pakalpojumu iepirkumos. Kopējos rādītājos 2016. gadā ir vērojams kritums iepirkumos, kur piemērots ZPI. Izvērtējot dažādu finanšu avotu plūsmas, ir secināms, ka to ir ietekmējis ES fondu projektu ieviešanas process, kur 2015. gadā vēl tika veiktas iepirkumu procedūras par iepriekšējā 2007.-2013.gada ES fondu plānošanas perioda projektiem piešķirto finansējumu, kas summējot ar jau uzsāktajām iepirkumu procedūrām jaunajā 2014.-2020. gada ES fondu plānošans perioda ietvarā deva būtisku ZPI īpatsvara pieaugumu. Savukārt, ņemot vērā, ka 2016. gadā vēl notika intensīvs darbs pie normatīvās bāzes izstrādes specifisko atbalsta mērķu ieviešanai, tad bija būtisks iepirkumu apjoma samazinājums. No tā ir secināms, ka ES fondu finansētie projekti dod nozīmīgu ieguldījumu ZPI īpatsvara pieaugumam kopējā iepirkumu struktūrā.

Salīdzinot arī statistiku par atsevišķu preču un pakalpojumu, un būvdarbu grupu iepirkumiem, var gūt apstiprinājumu, ka būvdarbu un pakalpojumu iepirkumi veido pārsvaru pār preču iepirkumiem. 2016. gadā Vides aizsardzības

un reģionālās attīstības ministrija izstrādājusi un 2017. gadā iesniegusi Ministru kabinetā apstiprināšanai juridisko ietvaru, kas noteiks preču un pakalpojumu grupas, kurām obligāti tiks piemērots ZPI. 2. tabulā ir atspoguļota statistika par paredzamo obligāto un citu nozīmīgāko preču un pakalpojumu grupu, kā arī būvdarbu iepirkumiem.

2.Tabula

Kopējais pārskats (zaļo un kopējais) par PIL rezultātu paziņojumu skaitu un līgumcenām pēc preču un pakalpojumu grupām 2016.gadā

Preču un pakalpojumu grupas	**Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)**		**ZPI īpatsvars kategorijas ietvaros**
	kopā	**t.sk. ZPI**	
Biroja papīrs - Papīra kancelejas preces un citas preces	2 577 092	0	**0%**
Biroja tehnika - Printeri un ploteri	607 256	6 278	**1%**
Biroja tehnika - Kopēšanas un pavairošanas mašīnas	3 456 254	0	**0%**
Datortehnika - Personālie datori	17 841 471	69 173	**0,4%**
Datortehnika - Displeja ekrāni	549 006	0	**0%**
Pārtikas produkti	47 362 285	40 066 837	**85%**
Ēdināšanas pakalpojumi	46 366 275	41 055 154	**86%**
Tīrīšanas un spodrināšanas līdzekļi	3 791 125	1 805 568	**48%**
Tīrīšanas un sanitārijas pakalpojumi	19 223 556	185 404	**1%**
Iekštelpu apgaismojums - Apgaismes ierīces un elektriskās spuldzes	2 282 415	26 391	**1%**
Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	311 846	10 151	**3%**
Būvdarbi - Celtniecības darbi.	756 626 561	95 934 241	**13%**
Ūdens sildītāji siltuma ražošanai - Elektriskie caurteces ūdens sildītāji vai ūdens sildīšanas katli un iegremdes sildītāji	0	0	**0%**
Dārzkopības produkcija un dēsti	650 104	0	**0%**
Dārzkopības pakalpojumi	17 440 947	623 146	**4%**
Elektroenerģija	41 782 733	1 100 000	**3%**
Santehnika	1 058 827	0	**0%**
Mēbeles	26 938 896	18 819	**0,07%**
Tekstilpreces	2 714 333	0	**0%**
Transports	22 659 324	16 361 719	**72%**
Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas	58 324 074	69 173	**0,1%**
Inženiertehniskās projektēšanas pakalpojumi	36 330 442	10 387 049	**29%**
Mežsaimniecībai raksturīgi pakalpojumi	10 567 378	5 249 539	**50%**
Citas preces un pakalpojumi	756 815 998	19 893 812	**3%**

Avots:IUB dati

Izvērtējot statistiku par to preču un pakalpojumu grupu iepirkumiem, kuros obligāti tiks piemērots ZPI, var secināt, ka pārtikas un ēdināšans

pakalpojumu iepirkumi veido vislielāko daļu no to preču un pakalpojumu grupām kurām turpmāk obligāti tiks piemērots ZPI. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka kopējā ZPI iepirkumu īpatsvarā būvdarbi un celtniecības darbi veido vislielāko īpatsvaru. Salīdzinoši ar 2015. gadu tas ir būtiski pieaudzis, vienlaicīgi īpatsvars pieaudzis saistītai pakalpojumu grupai (inženiertehniskās projektēšanas pakalpojumi). 2. attēlā ir sniegts pārskats par ZPI īpatsvaru tām preču un pakalpojumu kategorijām, kurās 2016. gadā iepirkumi veikti, ievērojot ZPI principus, parādot atbilstošo preču, pakalpojumu un būvdarbu grupu īpatsvaru no kopējiem ZPI iepirkumiem.

2.Attēls

Pārskats par PIL rezultātu paziņojumu līgumcenu īpatsvaru ZPI iepirkumos 2016.gadā.

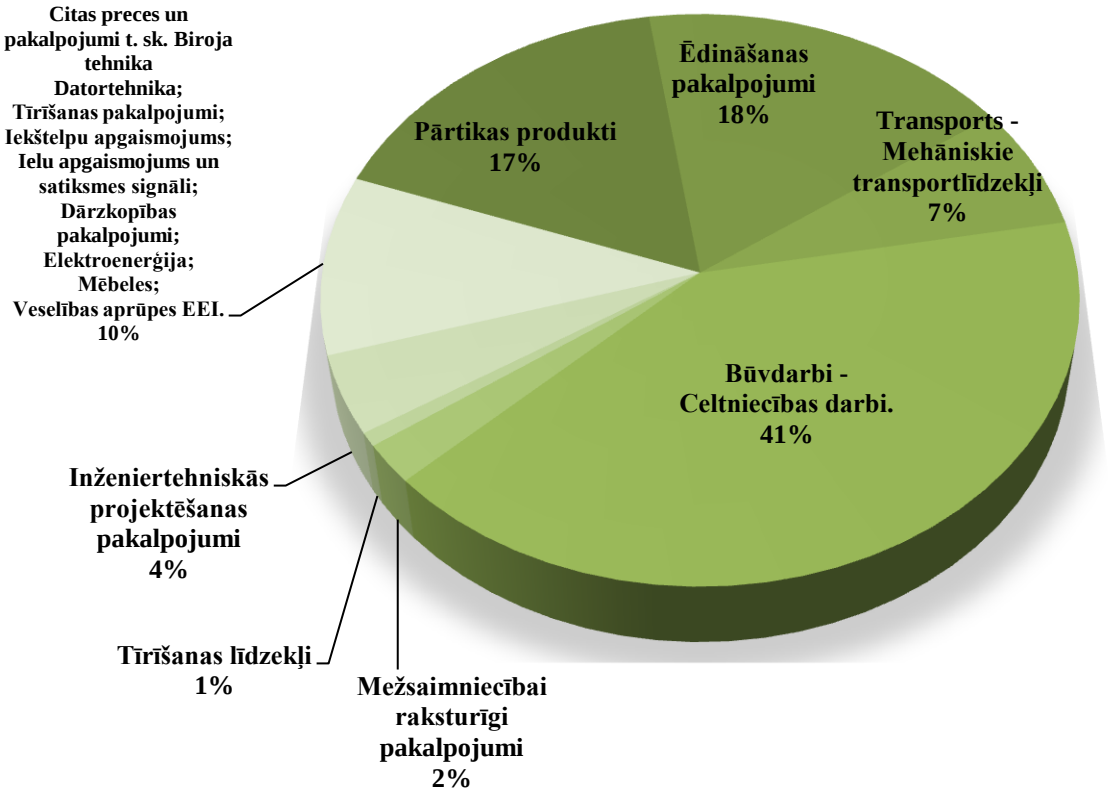

Avots: IUB Dati

Pārtikas preču un ēdināšanas pakalpojumu iepirkumos augstais ZPI īpatsvars lielā mērā tiek nodrošināts pateicoties normatīvajam regulējumam (Ministru kabineta 2014.gada 28.oktobra noteikumi Nr.673 „Noteikumi par vides kritēriju piemērošanu un piedāvājumu izvēles kritēriju noteikšanu pārtikas produktu piegādes un ēdināšanas pakalpojumu iepirkumiem”). Tie noteica obligāti piemērojamus ZPI principus un piedāvājuma izvēles kritērijus pārtikas produktu un ēdināšans pakalpojumu iepirkumos. Ar jaunā PIL stāšanos spēkā 2017. gada 1. martā šis regulējums zaudējis spēku, bet ir integrēts apstiprināšanai Ministru kabinetā iesniegtajā noteikumu projektā „Prasības

zaļajam publiskam iepirkumam un tā piemērošanas kārtība". Analizējot pārējās preču un pakalpojumu grupas, jāatzīmē, ka datortehnika pārsvarā tiek iepirkta izmantojot EIS, kas ir saskaņā ar PIL paredzēto pienākumu tiešās pārvaldes iestādēm un pašvaldību iestādēm iegādāties datortehniku centralizēti EIS. Šo iepirkumu apjomi un īpatsvars tiek analizēti informatīvā ziņojuma 4.2 nodaļā.

Salīdzinājumā ar iepriekšējā gada pārskatu, neatšifrētā preču un pakalpojumu daļa, kuros ir ievēroti ZPI, ir samazinājusies. Ar Ministru kabineta noteikumiem, kas izriet no PIL un precizē IUB iesniedzamos pārskatus, šī sadaļa turpinās samazināties. Izvērtējot uzņēmumu, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos (ar ZPI principiem), darbības jomas, var secināt, ka nozīmīgu daļu no minētās sadaļas aizņem celtniecības, atkritumu apsaimniekošanas un ceļu uzturēšanas, kā arī pārtikas nozares uzņēmumi.

3. tabulā apkopoti rādītāji par „Top 10" uzņēmumiem, kas uzvarējuši konkursos ar noteiktiem ZPI principiem pēc piedāvātās līgumcenas.

3.Tabula
"TOP 10" uzņēmumi, kuri 2016. gadā uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos (ar ZPI principiem)

Uzvarējušā uzņēmuma nosaukums	*Piedāvātā līgumcena EUR, bez PVN*
SIA „Merks"	*31104211*
SIA „Clean R"	*12549283*
AS „Dobeles dzirnavnieks"	*11886163*
PS „LNK INDUSTRIES Partnership"	*10697085*
Personu apvienība „PST un AKS"	*9915175*
SIA „IRG"	*7579096*
Personu apvienība SIA „Eko Kurzeme" un SIA „Eco Baltia vide"	*6247500*
AS „UPB"	*6185316*
SIA „Baltic Restaurants Latvia"	*6039674*
SIA „Vides pakalpojumu grupa"	*4403861*

Avots: IUB Dati

Izvērtējot PIL ietvaros 2016.gadā veiktos iepirkumus (kuros ievēroti ZPI principi) gan skaita ziņā, gan finansiālā izteiksmē, valsts sektors ir bijis apkārtējai videi draudzīgāks salīdzinājumā ar pašvaldību sektoru. Savukārt pēc iepirkumu skaita vērtējums ir līdzvērtīgs. Pārskats sniegts 4.tabulā.

4.Tabula
Kopējais pārskats (ZPI) par PIL rezultātu paziņojumu skaitu un līgumcenām pašvaldību un valsts sektorā 2016.gadā.

	Iepirkumu skaits	**Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)**
Pašvaldību sektors	437	24 724 382
Valsts sektors	476	104 836 787
Kopā	913	129 561 169

Avots:IUB Dati

Valsts pārvaldes institūciju un pašvaldības iestāžu uzskaitījums, kas 2016.gadā vairāk veikušas iepirkumus ar iekļautiem ZPI principiem, ir apkopots 5. un 6. tabulā.

5.Tabula

Valsts pārvaldes institūcijas, kuras visvairāk 2016. gadā rīkojušas iepirkumus ar iekļautām vides prasībām (pēc iepirkumu skaita)

Valsts institūcijas nosaukums	Iepirkumu skaits
AS „Latvijas valsts meži"	292
Ieslodzījuma vietu pārvalde	13
Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs	11
Lauku atbalsta dienests	8
Finanšu ministrija	7

Avots:IUB Dati

6.Tabula

Pašvaldības iestādes, kuras visvairāk 2016. gadā rīkojušas iepirkumus ar iekļautām vides prasībām (pēc iepirkumu skaita)

Pašvaldības iestādes nosaukums	Iepirkumu skaits
Madonas novada pašvaldība	8
Rīgas domes Plānošanas, iepirkumu un kontroles nodaļa	7
Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Rīgas meži"	7
Rēzeknes pilsētas dome	6
Nīcas novada dome	5

Avots: IUB Dati

Informatīvā ziņojuma sagatavošanā pamatā izmantoti dati par PIL ietvaros veiktajiem iepirkumiem, jo šie iepirkumi veido lielāko daļu no publiskajiem iepirkumiem, t.sk. arī iepirkumus, kuros tiek piemēroti ZPI principi. Salīdzinājumam 7. tabulā ir apkopota informācija par SPSIL ietvarā 2016.gadā veiktajiem iepirkumiem pēc iepirkumu veida. Izvērtējot līgumcenas, var secināt, ka 2016. gadā, salīdzot ar 2015. gadu, ir būtiski pieauguši iepirkumi, kas veikti, izmantojot SPSIL ietvaru, t.sk. pieaudzis veikto ZPI īpatsvars no 4,6% 2015.gadā līdz 20% 2016. gadā. It īpaši jāatzīmē būvdarbu iepirkumi, kuriem īpatsvars ir pieaudzis ne tikai PIL, bet arī SPSIL ietvaros veiktajos iepirkumos, un arī piegāžu iepirkumi. Jātzīmē, ka pakalpojumu iepirkumos kā 2015., tā arī 2016.gadā ZPI netika piemērots. Dati par SPSIL ietvarā veiktajiem iepirkumiem 2015. un 2016. gadā parādīti 7. tabulā.

7.Tabula

Kopējais pārskats (ZPI un kopējais) par SPSIL rezultātu paziņojumu līgumcenām pēc iepirkumu veida 2015. un 2016.gadā.

Iepirkumu veids	**2015.gads**			**Kopā**
	Būvdarbi	**Piegāde**	**Pakalpojumi**	
Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)	37 993 990	301 806 290	50 292 892	**390 093 172**
t.sk. kopējā līgumcena EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	11 616 389	6 262 684	0	**17 879 073 (ZPI īpatsvars 4,6%)**
Iepirkumu veids	**2016.gads**			**Kopā**
	Būvdarbi	**Piegāde**	**Pakalpojumi**	
Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)	132 470 710	352 954 049	169 803 660	**655 228 419**
t.sk.kopējā līgumcena EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	121 927 539	9 175 926	0	**131 103 465 (ZPI īpatsvars 20%)**

Avots:IUB Dati

4.2. Pārskats par EIS veiktajiem zaļajiem publiskajiem iepirkumiem

Paralēli PIL un SPSIL noteiktajai kārtībai, valsts un pašvaldību iestādes veic iepirkumus EIS. EIS darbību no 2009.gada 1.jūnija nodrošina VRAA saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 1.aprīļa rīkojumu Nr.220 „Par Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāta reorganizāciju”. VRAA rīko centralizētas publiskas iepirkumu procedūras, lai noslēgtu vispārīgās vienošanās starp vienu vai vairākiem pasūtītājiem (valsts iestādēm, pašvaldībām un pašvaldību iestādēm, kā arī uzņēmumiem, kur kapitāldaļu turētāji ir valsts iestādes vai pašvaldību iestādes; kā arī nodibinājumiem un pašpārvaldes iestādēm) un vienu vai vairākiem piegādātājiem par darījumu veikšanu elektronisko iepirkumu procesā. Atbilstoši centralizēto iepirkumu procedūru rezultātiem EIS nodrošina piegādātājiem iespēju vienā vai vairākos Latvijas Republikas piegādes reģionos piedāvāt preces EIS reģistrētajiem pircējiem par cenām, kas nepārsniedz attiecīgo centralizēto konkursu piedāvājumos norādīto. EIS paredz arī vairākus mehānismus, kuru mērķis ir nodrošināt arī šaura profila uzņēmumiem iespējas veiksmīgi piedāvāt savas preces un pakalpojumus, piemēram, iespēja EIS piedāvāt preces tikai kādā atsevišķā iepirkuma priekšmeta daļā, vai tikai vienu preci vienā iepirkuma priekšmeta daļā.

Lai gan EIS gūst arvien plašāku pielietojumu iepirkumos, vienlaikus jāatzīmē, ka EIS izmantošana, salīdzinot ar kopējo iepirkumu līgumcenas apjomu, vēl joprojām ir ļoti neliela un rādītājos procentuālā attiecībā pret PIL un SPSIL nav mainījusies salīdzinājumā ar 2015. gadu. Arī absolūtajos rādītājos iepirkumos EIS sistēmā nav vērojams pieaugums. Salīdzinošie rādītāji parādīti 3. attēlā.

3. Attēls

Kopējās līgumcenas 2016.g. iepirkumiem EUR (bez PVN)

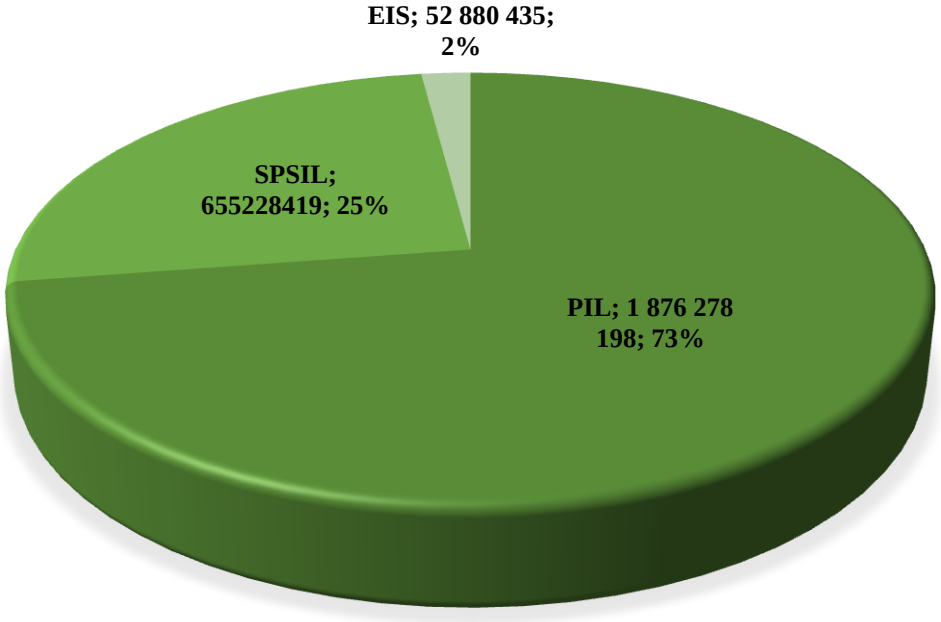

Avots: VRAA un IUB dati

Līdzīga attiecība parādās, arī salīdzinot kopējās līgumcenas ZPI, kas parādītas 4. attēlā, kur redzams, ka EIS īpatsvars ne procentuālos, ne arī absolūtajos rādītājos nav pieaudzis. Savukārt gan procentuālā īpatsvara un absolūtajos rādītājos ir pieauguši ZPI iepirkumi SPSIL ietvarā.

4. Attēls

Kopējās līgumcenas 2016.g. ZPI iepirkumi EUR bez PVN

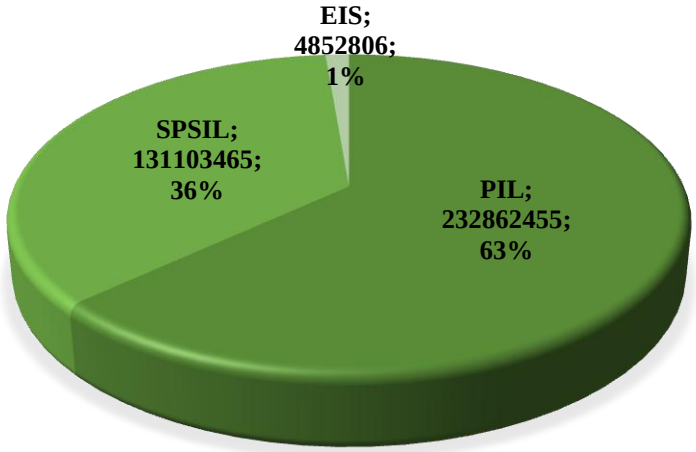

Avots: VRAA un IUB dati

Attiecība starp ZPI un kopējo iepirkumu skaitu EIS parādīta 5. attēlā.

5. Attēls

ZPI attiecība pret veiktajiem kopīgiem iepirkumiem EIS 2016. gadā.

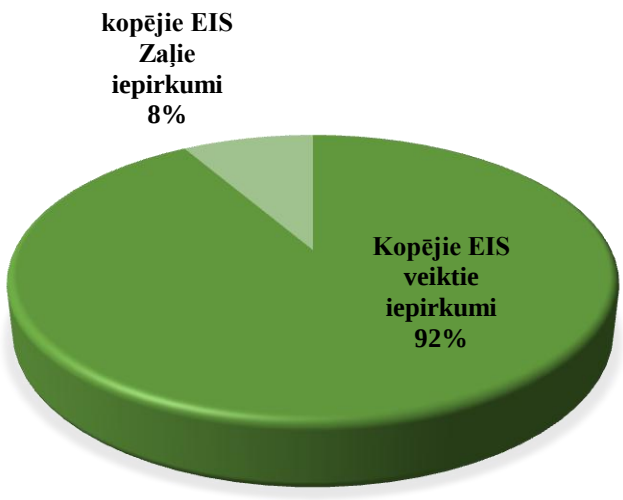

Avots: VRAA un IUB dati

Izvērtējot EIS datus, var secināt, ka ZPI sastāda mazāk nekā 10% no kopējiem EIS veiktajiem iepirkumiem. Vienlaikus jāatzīmē, ka prasību kopums EIS zaļajos katalogos iekļautajām precēm ir augstāks, nekā izvirzītajiem vides aizsardzības kritērijiem iepirkumos PIL un SPSIL ietvaros. Pārskats par EIS iepirktajām precēm, kas atbilst ZPI, ir parādīts 8. tabulā un 6. attēlā. Papildus plānojamām, obligāti nosakāmajām preču un pakalpojumu grupām EIS sistēmā ZPI prasībām atbilstoši katalogi pieejami higiēnas precēm.

8. Tabula

ZPI EIS - Preču grupas un līgumcenas 2016. gadā

Preču grupas	**Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)**
1. Datortehnika	2 783 445
2. Biroja tehnika	465 801
3. Iekštelpu apgaismojums	67 347
4. Biroja papīrs	1 313 170
5. Tīrīšanas līdzekļi	21 574
6. Pārtikas preces	1 033
7. Higiēnas papīrs	289 357

Avots: VRAA dati

6.Attēls

EIS ZPI iepirkto preču īpatsvars 2016. gadā

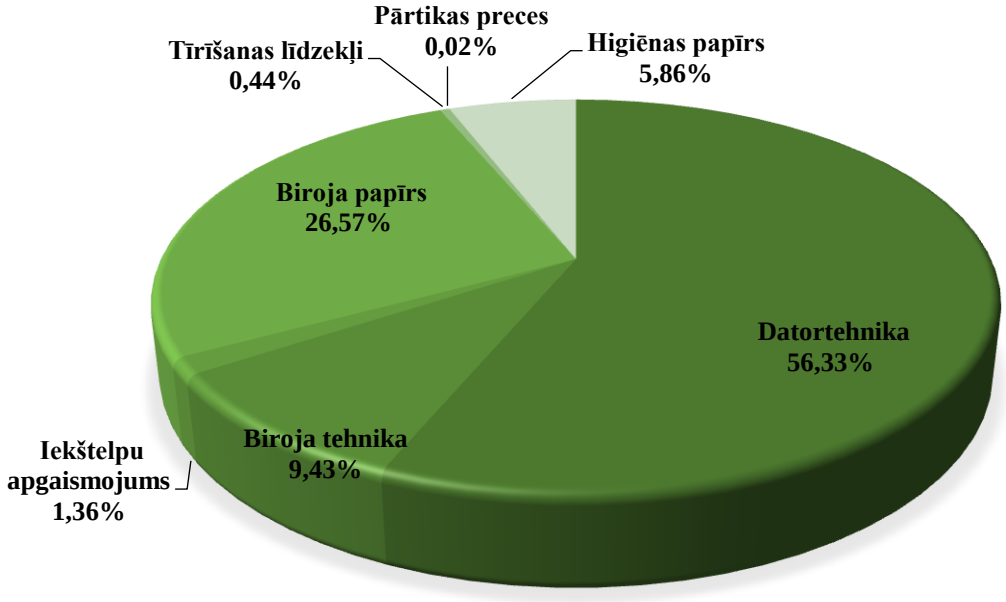

Avots:VRAA dati

5. Secinājumi un priekšlikumi turpmākai rīcībai

Latvijas Zaļā iepirkuma veicināšanas plāns 2015.-2017. gadam izvirzījis mērķi nodrošināt ZPI finansiālā īpatsvara palielināšanu no valsts budžeta plānotajos publiskajos iepirkumos (15% 2015.gadā, 20% 2016.gadā un 30% 2017.gadā) un integrēt ZI un ZPI prasības ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā. Arī 2016.gada 26.aprīlī apstiprinātais Valdības rīcības plāns izvirza uzdevumu veidot politiku, kas orientēta uz nacionālo resursu apguves un uzņēmējdarbības veicināšanas principiem, tostarp iekļaujot ZPI principu publiskajos iepirkumos, veicināt ZPI procedūrā iepirktu paaugstinātas kvalitātes vietējas izcelsmes pārtikas produktu īpatsvara pieaugumu.

Veicot pieejamo datu analīzi, var secināt, ka ES fondu finansēšanas perioda maiņa ir negatīvi ietekmējusi iepirkumu t. sk. ZPI, apjomu. Kā papildu iemeslu var minēt jaunā publisko iepirkumu normatīvā ietvara apstiprināšanas kavēšanos. Tas ietekmēja arī Ministru kabineta noteikumu projekta „Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un tā piemērošanas kārtība" izstrādi un apstiprināšanu Ministru kabinetā. Neskaidrības normatīvajā regulējumā neveicināja ZPI piemērošanu iepirkumos un tā īpatsvara pieaugumu.

Latvijā identificētās barjeras un rīcības to novēršanā:

<u>Normatīvais regulējums</u>

Ņemot vērā, ka 2014. gada un 2015. gada ZPI īpatsvara pieaugumu ir ietekmējis ZPI piemērošanas normatīvais regulējums, var secināt, ka ZPI īpatsvara pieauguma nodrošināšanai ir nepieciešams atbilstošs normatīvais regulējums. 2017. gadā ir stājies spēkā jauns PIL un SPSIL, kas definē ZPI.

Ministru kabinetā apstiprināšanai ir iesniegts Ministru kabineta noteikumu projekts, kas nosaka prasības ZPI un tā piemērošanas kārtību. Atbilstoša finansiālā atbalsta instrumenta ZPI atbalstam piemērošanas kārtība spēj dot būtisku ieguldījumu ZPI īpatsvara pieaugumā. Klimata pārmaiņu finanšu instruments, kura atbalsta saņemšanas nosacījumos tika iestrādāta prasība ZPI piemērošanā, deva nozīmīgu ZPI īpatsvara pieaugumu 2011. un 2012. gadā. ES fondu finansējuma 2014.-2020. gada plānošanas perioda specifisko atbalsta mērķu un pasākumu ieviešanas nosacījumos, atbilstoši horizontālā principa „ilgtspējīga attīstība" īstenošanas vadlīnijām, tiek iestrādāti ZPI piemērošanas nosacījumi un projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji. Ņemot vērā, ka ES fondu finansēto projektu iepirkumi dod nozīmīgu ieguldījumu ZPI īpatsvara palielināšanā, to apjoma kritums 2016. gadā bija viens no iemesliem kopējā ZPI īpatsvara kritumā 2016. gadā.

Informācija un apmācība

Jau 2015. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija organizēja reģionālos seminārus, lai tajos sniegtu informāciju un metodiskās apmācību sesijas iepirkumu speciālistiem pašvaldībās. 2016. gadā informācijas un apmācību semināri tika organizēti vēl plašāk, lai aptvertu pēc iespējas vairāk pašvaldības. Arī 2017. gadā tiek plānoti informācijas un apmācību semināri, lai skaidrotu spēkā esošā normatīvā regulējuma un metodisko atbalsta instrumentu piemērošanas aspektus, tādejādi veicinot ZPI piemērošanas intensitāti.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir atjaunojusi un papildinājusi savas tīmekļvietnes ZPI sadaļu, kurā ir ievietojusi informāciju par ZPI piemērošanas vadlīnijām, aprites cikla izmaksu aprēķina kalkulatoriem enerģiju patērējošam precēm, kā arī ar audiovizuālajiem materiāliem, kas popularizē un skaidro ZPI ieguvumus, tā piemērošanu un atpazīšanu, kā arī labās prakses piemērus. Ieguldījumu ZPI piemērošanā sniedz partneru organizāciju izstrādātie pilotprojekti, tostarp atbalsts iepirkuma dokumentācijas izstrādē un piemērošanā. Informācija par šiem projektiem ir pieejama Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas tīmekļvietnes ZPI sadaļā.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs K.Gerhards

U.Zanders,
Tālr. 67026590,
ugis.zanders@varam.gov.lv